

1931, vind ik nu een artikel „Die Geschichte der Niederländischen Reformierten Kirche während der letzten 150 Jahre, vom reformierten Standpunkte aus beleuchtet durch Pastor Dr. W. J. de Wilde in 's Gravenhage'. Het is blijkbaar bedoeld als correctief tegen mijn artikel.

Ik plaatste mij op het standpunt dat in 1834 en 1886 alleen die kerken, welke zich hielden aan de Belijdenisschriften der Kerk en aan de wettige, nooit afgeschafte Dordtsche Kerkenordening van 1618, de wettige voortzetting waren van de aloude Gereformeerde Kerken in Nederland.

Mijn geachte opponent betwist deze stelling en tracht aan te toonen, dat in Nederland het Gereformeerde Protestantisme zich niet alleen in de bedding van de Gereformeerde (vrije) kerken beweegt, maar dat de Gereformeerde Gezindheid ook in de Nederlandsch Hervormde Kerk nog te vinden is.

Nu heb ik dit laatste in mijn opstel geen oogmerk tegengesproken. Veeleer erkende ik het uitdrukkelijk toen ik schreef, dat er in 1886 een diepe scheur is getrokken tusschen de gereformeerde belijders, al naar mate ze rijp waren voor de vrijmaking der Kerk, of nog onder de verblindende der reglementaire organisatie in het Nederlandsch Hervormde Kerkenootschap bleven.

Dat er ook in de Hervormde Kerk nog Gereformeerde belijders zijn, geef ik dus gaarne toe. Maar wat ik ontken is, dat de Hervormde Kerk als zodanig een wettige voortzetting zou zijn van de oude Gereformeerde Kerken in Nederland.

Over den naam wil ik met Dr. de Wilde niet twisten. Als hij zegt, dat ik het doe voorkomen alsof de naam Hervormde Kerk pas van 1816 dateert, vergist hij zich. Voetstoots geef ik hem toe, dat die naam ook reeds in de 17e eeuw gebruikt werd. Maar feit is toch, dat het officiële naam is geworden voor de kerkinrichting van 1816, waarvan ik beweerde, dat zij de gevangenis werd, waarin men de aloude „Gereformeerde Kerk“ opsloot.

Nu schrijft Dr. de Wilde, dat de Nederlandsch Hervormde Kerk haar fundament niet verlaten heeft; veeleer is haar oude vaste grondslag nog altijd te herkennen, zij het ook door het transparant van kerkelijke verordeningen, die ten deele zeker niet gereformeerd zijn.

En dan beroept mijn geachte opponent zich op de nooit afgeschafte Drie Formulieren van Eenigheid. Maar hij weet immers zeer wel, dat deze Belijdenisschriften in de Nederlandsch Hervormde Kerk niets dan een doode letter zijn. Bij kerkrechtelijke geschillen hebben ze niet de minste rechtsgeldigheid. Kerkelijk geldt alleen de Reglementenbundel, die de gemeenschap van geloof en ongelooft regelt en die tot de gemeenschap van geloof en ongelooft verplicht. Zij die zich, tegenover de Reglementen, op de Belijdenisschriften beriepen, om zóó de Gereformeerde Kerk te handhaven, zijn dan ook uitgeworpen.

De organisatie, in 1816 aan de Gereformeerde Kerken opgelegd, streed trouwens niet slechts met haar Belijdenisschriften, maar kenmerkte zich volgens Mensinga, ook door een onnederlandschen, onprotestantschen geest. Het was, volgens Gunning, een geheel onprotestantsche hiërarchie, niet uit den Heiligen Geest, maar uit den geest der verdwaling en des afvals. Volgens Bronsveld meende zij de Kerk van haar fundament, den levenden Christus, te mogen overbrengen op den bodem der subjectieve willekeur.

Hier van nu schreef Dr. S. D. van Veen: „Treurige toestanden worden in onze kerk openbaar. De grootste willekeur heerscht op meer dan één gebied. Ten opzichte van de leer doet een ieder wat goed is in zijne oogen. De prediking van den Christus naar de Schriften wordt nog gehoord, maar evenzeer de loochening van Hem. Nog andere misstanden zijn er, die ieder terstond in het oog springen; dat een predikant feitelijk gebruiken kan elke doopsformule, die hij verkiest; dat men toegelaten kan worden tot het heilig avondmaal zonder gedoopt te zijn; dat in sommige gemeenten, zelfs door toedoen van den pastor loci, in 't geheel niet meer of nagenoeg niet gedoopt wordt“.

En Dr. J. J. Knap Czn schreef: „Wie weigert om des gewetens wil moderne lidmaten in te schrijven, wordt, zoo hij na vermaning bij zijn weigering volhardt, geschorst en later afgezet, al stelt Gods Woord hem volkomen in 't gelijk. Niet het Woord Gods, maar de Reglementenbundel is maatgevend voor de Regeering van Christus' Kerk, naar dien bundel wordt recht gesproken, aan dien bundel heeft men zich te houden. Men kan de synodale en andere vergaderingen wel openen met het voorlezen van een hoofdstuk uit Gods Woord, maar wanneer het op besturen en regeeren aankomt, dan wordt niet gevraagd wat het Woord, doch wel wat het Reglement zegt en voorschrijft. 't Baat niet dit te verheelen. En dit is nu de wortelzonde der Kerk. Uit deze wortelzonde komt het afgeleide kwaad voort, dat een predikant of kerkeraadslid het hoofd moet buigen voor menselijke verordeningen, die ten deele tegen de Heilige Schrift indruischen. Uit deze wortelzonde is het kwaad ook ontsproten, dat wij de banier der belijdenis moeten oprollen, zodra wij met het bestuur of de regeering der Kerk in conflict komen“.

De oude Gunning was dan ook zoo eerlijk om

te erkennen, dat de Hervormde Kerk als Kerk niet meer den Naam des Heeren Jezus Christus beleeft, en de Gereformeerde Kerken boven de Hervormde Kerk het zeer groote voordeel hebben van de belijdenis van den Naam des drieëenigen Gods en van een beginsel van tucht.

Welnu, omdat die Kerken zich houden aan de Belijdenisschriften en aan de wettige, nooit afgeschafte Dordtsche Kerkenordening van 1618, noemde ik ze de wettige voortzetting van de aloude Gereformeerde Kerken in Nederland; wat van de Hervormde Kerk niet kan worden gezegd, zoolang zij niet terugkeert tot den waarachtigen dienst des Heeren.

Weet zij daartoe een beteren weg dan dien der Afscheiding of der Doleantie, ik zal er mij hartelijk in verblijden.

Dr. de Wilde verwacht alle heil van Reorganisatie, een begrip, dat aan Dr. Hoedemaker herinnert. En hij vraagt mij, waarom ik diens naam in mijn artikel niet noemde. Hierop zou ik kunnen antwoorden, dat ik in het korte bestek, mij toegemeten, uitteraard zoo weinig mogelijk namen opsomde. Maar daar komt bij, dat de kameleontische figuur van dezen „onbegrepen denker“ zich moeilijk in het kort liet typeeren.

Dr. de Wilde ziet in hem den man der Reorganisatie. Maar ik ken nog een anderen Hoedemaker, uit den tijd van vóór de Doleantie. En als mijn geachte opponent hem dan beschrijft als een der eersten, die klaar en duidelijk zag, hoe Kuyper bezig was zich in de Kerk een gereformeerde partij te vormen, dan antwoord ik met Hoedemaker uit 1885: „De toestand van de Nederlandsch Hervormde Kerk is van dien aard, dat wij slechts te kiezen hebben tusschen de partijchap of iets dat veel erger is, hetzij de partijloosheid, hetzij hetgeen als nog bedenkelijker moet worden beschouwd, de inbedding, dat men zich boven de partijen heeft gesteld. De synodale organisatie van 1816 is verantwoordelijk voor de partijchap en den partijstrijd in onze kerk met al den aankele van dien.“

En als Dr. de Wilde er prat op gaat, dat de Hervormde Kerk in den volksmond nog altijd de „grote kerk“ heet, en dat zij nog immer de volkskerk is, verwijs ik hem alweer naar Dr. Hoedemaker, die nog in 1885 schreef, dat de onverschillige massa, Jan Rap en zijn maat, de mannen die zich om God noch godsdienst bekommeren, nog altijd geacht worden leden van deze Kerk te zijn.

Voorts beweert Dr. de Wilde, dat in 1834 en 1886 velen de oude Kerk verlaten hebben, en hij verklaart om Gods en der consciëntie wil dit niet te kunnen.

Hier tegen nu zij opgemerkt, dat de mannen der Afscheiding en der Doleantie de Hervormde Kerk niet verlaten hebben, maar er uit geworpen zijn. En zodra ook Dr. de Wilde, in overeenstemming met de plechtige belofte, door hem bij zijn bevestiging afgelegd, de Gemeente niet slechts Gods Woord verkondigt, maar haar ook naar Gods Woord regeert, zal ook hij ondervinden, dat hij ontzet wordt uit zijn ambt. Nu echter moet hij telkens zijn consciëntie geweld aandoen door het hoofd te buigen voor een reglementenbundel, die hem dwingt soms in te gaan tegen Gods Woord.

Ten slotte, Dr. de Wilde schrijft: „Onder de synodale organisatie leeft nog een Kerk, die zeker nog niet op sterven ligt, die, gelijk wij vertrouwend hopen, zich spoedig krachtig opebaren, de ketenen verbreken, en het juk afschudden zal“.

Als dit welhaast de vrucht van de Reorganisatiebeweging mag zijn, zal ik de eerste wezen om ook deze vrijgemaakte Kerk als een wettige voortzetting van de aloude Gereformeerde Kerken te begroeten.

J. C. RULLMANN.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Kleine oorzaken . . . groote gevolgen.

Dit oeroude spreukje word dezer dagen ook „in rechte“ bewaarheid!

Ge kent allen, lezers, de strafzaak-Lans, de procedure, die, aangevangen in het einde van 1928, pas op 13 Maart l.l. beëindigd werd met het op dien datum uitgesproken arrest van het Gerechtshof te 's Hertogenbosch.

De thans van den ten laste gelegden doodslag vrijgesproken en alleen wegens gepleegde malversaties veroordeelde van O. is gekropen door het oog eener naald!

Hij heeft eigenlijk zijne zeer aanstaande vrijheid (immers de voorloopige hechtenis-tijd wordt van de hem opgelegde straf wegens valsheid in geschrifte en verduistering afgetrokken) uitsluitend te danken aan een volslagen formeel verzuim, gemaakt in het procesverbaal van een der vele terechtzittingen, in welke deze zaak werd behandeld.

Hoe is dat mogelijk, vraagt ge?

En — tweede vraag, die ik U hoor uitspreken — mag (moet) dat mogelijk zijn?

Is het naar den hoogen eisch van het Recht

te verdedigen, dat iemand, die straf verdient, alleen om formeele redenen vrij uitgaat?

Stel U althans voor dit geval gerust, lezers!

Hier was een verdachte, die als procuratiehouder in dienst van zekeren Heer Lans, eene serie malversaties en verduisteringen had begaan, waarvan hij wist, dat de ontdekking nabij was. Toen nu in die dagen Lans vermoord werd gevonden, redeneerde men begrijpelijk aldus: „van O. moest zich wel, wilde hij zich en de zijnen voor broodsgerebek behoeden, van dengene, die hem deswege kon ontslaan, ontdoen, waarbij hij wellicht hoopte, in diens plaats te komen. Wie anders zou zulk een begrijpelijk motief voor zoo groote misdaad gehad kunnen hebben?“ Wel waren er slechts aanwijzingen voor verdachte's schuld, doch deze achten de Rotterdamsche Rechtbank en later het Haagsche Gerechtshof zóó gewichtig, dat zij den doodslag bewezen verklaarden en hem veroordeelden tot een gevangenisstraf voor den tijd van resp. 15 en 20 jaar.

De Hooge Raad, die over de feiten niet oordeelt, doch louter rekenen mocht met wat het Haagsche Hof als feit durfde aanvaarden, vernietigde echter de beslissing van dat Hof, en wel op dezen grond, dat het proces-verbaal der terechtzitting van 19 September 1930 niet vermeldde, op welke wijze de als getuige en deskundige gehoorde James Polak de belofte aflegde, als getuige de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zeggen, en als deskundige zijn taak naar zijn geweten te zullen vervullen.

Kleine oorzaak — groot gevolg!

Want nu moest een ander Hof (dat van Den Bosch) de geheele zaak wegens dit verzuim opnieuw berechten. Alweder een dagenlange behandeling, met al den omslag van getuigen en deskundigen, van requisitoir en pleidooien en het gevolg, dat, gelijk in den aanhef gezegd, dit rechtsprekend College de aanwijzingen voor verdachte's schuld niet voldoende achtte en den doodslag niet wettig en overtuigend bewezen.

...

Hiermee is Uw eerste vraag, betreffende de mogelijkheid dezer totaal andere beslissing, kort, en, naar ik hoop, duidelijk beantwoord.

Doch nu Uw tweede vraag: Mag of moet zulks mogelijk wezen?

Voor het antwoord op die vraag mag de uitspraak in de onderhavige zaak niet beslissend zijn.

Wanneer toch, als in dit geval, een formeel verzuim oorzaak is, dat een zaak materiëel nogmaals van alle kanten wordt gezien en het „bewezen“ dan wel „niet-bewezen“ (hetgeen heel iets anders is dan „schuldig“ of „onschuldig“) opnieuw ernstig en nauwkeurig wordt gewogen, dan kan dit niet anders dan bevrediging wekken, — ongeacht het resultaat dier hernieuwde onderzoeken. Immers — het is bij twijfel beter, dat tien schuldigen worden vrijgesproken dan dat één onschuldige zou worden veroordeeld.

Neen, de vraag moet zijn, mag, wanneer anders de verdachte veroordeeld zou zijn geworden, die veroordeeling uitblijven op den éénigen grond, dat een formeel fout of een formeel verzuim is begaan?

En dan moet ik antwoorden: ja!

De objectieve basis van onze rechtspraak, de wet, moet zorgvuldig en getrouw worden nageleefd en dat niet alleen ten nadeele van den verdachte, doch evenzeer in gevallen, waarin die zuivere wetstoepassing hem een voordeel, ja zelfs (een anders niet volgende) vrijpraak verschaft.

Ware het anders, — de in ons land met zijn hoogstaande rechtspraak en onkreukbare rechters Gode zij dank bestaande rechtszekerheid zou in ernstig gevaar komen. Men zou de deur openzetten voor mogelijke misbruiken, die heden U, morgen mij zouden bedreigen.

...

Die vraag roept de herinnering wakker aan eene andere, vroeger populair geformuleerd: „Mag een Christen-advocaat een misdadiger verdedigen?“ Het antwoord op die vraag, onder ons gelukkig steeds minder vernomen, althans veel zachter geformuleerd, moet nog steeds luiden: „Voor God en zijn geweten, ja“; alleen die omtrent de wijze waarop eischt beantwoording. Mocht hierover nog onzekerheid bestaan, dan biedt „De Reformatie“ tot dit doel wellicht nog wel eens een kolommetje plaatsruimte.

Mr D. W. O. A. SCHUT.

Niet weggelopen.

In de „Haagsche Kerkbode“, die in haar nieuwe gewaad toch ook wel bevalt, schrijft J. H. in zijn „Brieven zonder adres“, waarvan thans reeds no. 288 verschijnt, het volgende, dat, naar wij meenen, onze jonge menschen wel weer eens mogen lezen.

„Julie, en Doleantie voegt me gezeld me van scha... Dat vers... want het... der vade... natuur g... genomen... ren, men... in de ke... Gereform... kerk ged... voor die... een aan... nus zijn... En va... Er zijn... worpen... kerk, br... die in d... met de... die geen... van Chr... De ged... ook bij d... Scheiding... geschiede... de ware... formeel... meenscha... door één... En de... ken; Gel... na afsch... met alle... belijdenis... gegrond... ook wij... van den... aloude... onze zus... deerde F... Dordrecht... Als me... in geen... hoe iem... om in p... Herv. ke... ten onge... van de k... te verko... Maar... op tienta... als de 2... dan offic... Deze... kerk ver... len, bero... zulke g... toch ook... Maar... het welv... de hoere... Paulus t... heerscha... waarvan... kunnen... Trouw... geschied... allerlei... er blijkb... verder w... wortel m... blijkbare... En in... zoovele... heeft sta... meer en... dat stee... lijk betr... bare red... de Ned... luut ni... die er c... roeping... gij het l... Gods na... den in d... liever va... Intuss... Zij is... soms w... voorgest... bij de b... Zij ste... Aan c... minst, r... lend spr... dan nar... op, om... met de... Het g... vinden... een hal... kunnen... gebouwe... daar „n... de kerk... gezag v... Elke... ons me... delijk h... nieuwe... dan zelf... of groep... de kerk...